

Dr. Kovács Gyula

Az emberiség elleni bűncselekmények vázlata (Btk. XIII. Fejezet)¹⁴

ELŐSZÓ

A Büntető Törvénykönyv¹⁵ Különös Része vázlatának I. kötete (Btk. X–XV. fejezet) 2002-ben, a II. kötete (Btk. XVI–XVIII. fejezet) pedig 2003-ban, a Rejtjel Kiadó gondozásában látott napvilágot.¹⁶ Lektoraim szerint, e két kötet elkészítésével hosszú évek elmaradását pótoltam, mivel ehhez hasonló tansegédlet legutóbb 1989-ben – tehát majd’ tizenöt évvel korábban –, Különös Részi Szemléltető Táblák a büntető anyagi jog köréből¹⁷ címmel jelent meg a Rendőrtiszti Főiskola¹⁸ kiadásában.

A különös részi vázlatok második kötetének megjelenése óta több mint tíz év eltelt, nem mellesleg, 2013. július 1-től új Büntető Törvénykönyv, a 2012. évi C. törvény lépett hatályba. Alapvetően ez utóbbi tény késztetett arra, hogy ismét nekilás- sak az új Btk. Különös Része feldolgozásának.

Most a mű – Büntető anyagi jogi füzetek gyűjtőcím alatt megjelenő – első könyvecskéjét olvashatja a tisztelt érdeklődő, amely a Btk. XIII. fejezetét, az emberiség elleni bűncselekmények vázlatát tartalmazza.

A füzet első része az emberiség elleni bűncselekményekről szól általában. A második részben e bűncselekményeket csoportosítom az általános törvényi tényállás elemei, az üldözhetőség, a súly, a tényállások egymáshoz való viszonya, valamint egyéb szempontok szerint. A harmadik részben a bűncselekmények tényállási elemeit ismertetem, úgynevezett táblázatos formába rendezve (a táblázatos forma az áttekinthetőséget biztosítja). E részben kitérek a bűncselekmények minősített eseteire, valamint a tényállásokhoz kapcsolódó egyéb rendelkezésekre is. Végezetül Jegyzet címszó alatt a deliktumokkal összefüggő fontosabb jogszabályokat és/vagy jogszabályhelyeket, illetve közjogi szervezetszabályozó eszközöket sorolom fel. Megjegyezni kívánom, hogy a 2002-ben és 2003-ban megjelent különös részi vázlatokban a bűncselekmények Legfelsőbb Bíróság Büntető Kollégiumának 1. számú állásfoglalása (BK 1. szám) alapján történő megnevezését is feltüntettem (ott, ahol a kollégiumi állásfoglalás a kérdéses tényállást nem nevesítette, az esetek többségében javaslattal éltem). Sajnos az állásfoglalást a 2/2007. Büntető jogegységi határozat hatályon kívül helyezte (hatálytalan: 2007. május 21-től). Mindezekre tekintettel a bűncselekmények elnevezése e munkámban már nem szerepel, habár kacérkodtam a gondolattal, hogy (ismét) javaslatot tegyek.

¹⁴ A szerző – Büntető anyagi jogi füzetek gyűjtőcím alatt megjelenő – Fejezetek a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvényből (Btk.) elnevezésű első könyvecskéjét olvashatja a tisztelt érdeklődő, amely a Btk. XIII. fejezetét, az emberiség elleni bűncselekmények vázlatát tartalmazza.

¹⁵ A Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény, amely 2013. június 30-ig volt hatályban.

¹⁶ Dr. Kovács Gyula: A Büntető Törvénykönyv Különös Részének vázlata I. (Btk. X–XV. fejezet); A Büntető Törvénykönyv Különös Részének vázlata II. (Btk. XVI–XVIII. fejezet), Rejtjel Kiadó, Budapest, 2002 és 2003.

¹⁷ Dr. Blaskó Béla – Dr. Langó Katalin: Különös Részi Szemléltető Táblák a büntető anyagi jog köréből (Rendőrtiszti Főiskola, Budapest, 1989).

¹⁸ A Rendőrtiszti Főiskola jogutódja – 2012. január 1-től – a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészet-tudományi Kar.

A mű forrás- és irodalomjegyzékkel, valamint többszörösen permutált címmutatóval zárul. Ez utóbbi – akárcsak az előszót megelőző tartalomjegyzék – a füzetcskében történő könnyebb eligazodást hivatott szolgálni.

A Büntető anyagi jogi füzetek első részét (és a soron következő részeket) nem csak a jogalkalmazóknak szánom. Azt gondolom, hogy munkám hasznára lesz azoknak is, akik a tudományegyetemek állam- és jogtudományi karain, a Nemzeti Közszerológati Egyetem Rendészettudományi Karán vagy a Közigazgatás-tudományi Karán, valamint a rendészeti szakközépiskolákban folytatják a tanulmányaikat. Különösen bírom abban, hogy a füzetek bűnyüldöző kollégáim munkáját is megkönnyítik majd. Ehhez kívánok sok sikert és erőt, egészséget!

AZ EMBERIESSÉG ELLENI BŰNCSELEKMÉNYEKRŐL ÁLTALÁBAN

Az emberiség elleni bűncselekményeket a jogalkotó a Btk. XIII. Fejezetében helyezte el (ez egyben a Különös Rész első fejezete). A XIII. fejezetbe a következő négy tényállás tartozik:

- népirtás (Btk. 142. §),
- emberiség elleni bűncselekmény (Btk. 143. §),
- apartheid (Btk. 144. §),
- elöljáró vagy hivatali vezető felelőssége (Btk. 155. §).

A korábbi – 2013. június 30-ig hatályban volt – 1978. évi IV. törvény (a továbbiakban: régi Btk.) az emberiség elleni bűncselekményeket egy fejezetben tárgyalta a háborús bűncselekményekkel (régii Btk. XI. fejezet). Mivel a népirtás, az emberiség elleni bűncselekmény és az apartheid az emberek, illetve az áldozatok részére biztosítja a büntetőjogi védelmet, a háborús bűncselekmények pedig alapvetően a háború jogának (*ius in bello*) megszegését szankcionálják, indokolt volt a tényállások elkülönítése.

Az emberiség elleni bűncselekmények az emberiség békéjét, illetve a nemzeti, etnikai, faji és vallási csoportokhoz tartozással összefüggésben az egyes személyek biztonságát sértik és veszélyeztetik.¹⁹ Végző soron az e fejezetbe foglalt deliktumok az egyetemes emberi értékek elleni legsúlyosabb támadásoknak minősülnek, kiemelkedő a társadalomra veszélyességük és mélyen sértik az általános erkölcsi normákat.

AZ EMBERIESSÉG ELLENI BŰNCSELEKMÉNYEK CSOPORTOSÍTÁSA

Az emberiség elleni bűncselekményeket az általános törvényi tényállás elemei, az üldözhetőség, a súly, a tényállások egymáshoz való viszonya és egyéb szempontok alapján csoportosítottam.

1. Csoportosítás az általános törvényi tényállás elemei alapján

A Btk. XIII. fejezetébe tartozó bűncselekményeket – az általános törvényi tényállás elemeit figyelembe véve – a tárgy, a tárgyi oldal, az alany, illetve az alanyi oldal szerint kategorizáltam.

¹⁹ Blaskó Béla (szerk.): Büntetőjog Különös Rész I. kötet, 13–15. oldal (Rejtjel Kiadó, Budapest, 2013); Karsai Krisztina (szerk.): Kommentár a Büntető Törvénykönyvhöz, 281. oldal (CompLex Kiadó, Budapest, 2013); a Btk. XIII. Fejezetéhez fűzött indoklás [<http://www.complex.hu/>] – CompLex jogtár adatbázisa (Wolters Kluwer CompLex Kiadó, Budapest, 2013)].

1.1. A tárgy szerinti csoportosítás

Az emberiesség elleni bűncselekmények különös (csoport) jogi tárgya az egyetemes emberi értékek. Ezen túlmenően a Btk. XIII. Fejezetébe tartozó deliktumok háromféleképpen különíthetők el.

Az első csoportba a népirtás (Btk. 142. §) sorolható, amelynek közvetlen jogi tárgya a nemzeti, etnikai, faji vagy vallási csoporthoz tartozással összefüggésben az egyes személyek biztonságához fűződő társadalmi érdek.

A második kategóriába az emberiesség elleni bűncselekmény (Btk. 143. §) tartozik, amelynek közvetlen jogi tárgya a lakosság vagy annak egy része elleni átfogó vagy módszeres támadással szembeni védelem biztosításához fűződő társadalmi érdek.

A harmadik osztályba az apartheid (Btk. 144. §) vonható. E deliktum közvetlen jogi tárgya az emberek faji megkülönböztetésének tilalma.

A csoportba sorolás szempontjait figyelembe véve, az előjáró vagy hivatali vezető felelőssége (Btk. 145. §) speciális helyzetben van. E bűncselekmény ugyanis a katonai előjáró vagy katonai előjárásként ténylegesen eljáró személy (a továbbiakban együtt: előjáró), illetve a vezető beosztású hivatalos vagy külföldi hivatalos személy (a továbbiakban: hivatali vezető) felelősségét állapítja meg a Btk. XIII. Fejezetében szereplő bűncselekményekkel összefüggésben. Mivel a törvény így egyfajta járulékos bűnkapcsolatot teremt a fejezetben foglalt bűncselekmények elkövetője és az előjáró vagy a hivatali vezető között, ezért a Btk. 145. § közvetlen jogi tárgya mindig az adott deliktum jogi tárgyával azonos.

Az elkövetési tárgy (dolog és passzív alany) vonatkozásában le kell szögezni, hogy az emberiesség elleni bűncselekményeknek klasszikus elkövetési tárgya (dolog) nincs.

A passzív alanyt figyelembe véve, két csoport állítható fel.

1. A népirtás (Btk. 142. §) és az apartheid (Btk. 144. §) passzív alanya valamely nemzeti, etnikai, faji vagy vallási csoport tagja, illetve az adott csoporthoz tartozók szélesebb köre, azzal a megjegyzéssel, hogy az apartheid (Btk. 144. §) esetében ez a kör leszűkül a faji csoportra vagy a csoportok tagjaira.

2. Az emberiesség elleni bűncselekmény (Btk. 143. §) passzív alanya a lakosság vagy annak egy része, illetve politikai, nemzeti, etnikai, kulturális, vallási, nemi vagy más ismérv alapján meghatározható csoport vagy annak tagja. Jól látható tehát, hogy a passzív alany tekintetében e deliktumot az előző kettőtől lényegében a faji csoportnak vagy csoportok tagjainak a hiánya határolja el.

Az előjáró vagy hivatali vezető felelőssége (Btk. 145. §) esetében a passzív alany (a közvetlen jogi tárgyhoz hasonlóképpen) a Btk. XIII. Fejezetében szereplő inkriminált bűncselekmény passzív alanyával azonos.

1.2. A tárgyi oldal szerinti csoportosítás

Az elkövetési magatartások típusai (tevés vagy mulasztás, illetve mindkettő) alapján, az emberiesség elleni bűncselekményeket kétféleképpen oszthatjuk meg.

A Btk. XIII. Fejezetében nevesített bűncselekmények, az előjáró vagy hivatali vezető felelőssége (Btk. 145. §) kivételével, tipikusan aktív magatartással (tevéssel) valósíthatók meg, de bizonyos esetekben a mulasztás (passzivitás) is megalapozhatja a bűncselekmény elkövetését (pl. az orvosi ellátás megtagadása).

A Btk. 145. §-ában meghatározott elkövetési magatartásokat kifejezetten mulasztással lehet megvalósítani.

A Btk. XIII. Fejezetében szereplő tényállások (látszólag) eredményt nem tartalmaznak (úgynevezett immateriális deliktumok), de például a népirtásnál a csoport

tagjainak megölése, illetve súlyos testi sérelem okozása [Btk. 142. § (1) bekezdés a)–b) pontja], az emberiség elleni bűncselekménynél az emberölés elkövetése vagy másnak súlyos testi sérelem okozása [Btk. 143. § (1) bekezdés a) és g) pontja], továbbá az apartheidnél a passzív alany megölése [Btk. 144. § (1) bekezdés a) pontja] szükségképpen tartalmaz eredményt. Ez pedig a passzív alany halála, illetve (legalább) súlyos testi sérülés okozása (vagy keletkezése).

A szituációs ismérveknek (az elkövetés helye, módja, ideje és eszköze) – az emberiség elleni bűncselekmény (Btk. 143. §) kivételével – nem tulajdonít jelentőséget a jogalkotó. Másképpen fogalmazva: a kérdéses ismérvek – a kivételt nem számítva – az emberiség elleni bűncselekményeknek nem tényállási elemei.

A Btk. 143. § (1) bekezdésében írt elkövetési magatartások csak abban az esetben tényállásszerűek, ha azokat a lakosság elleni átfogó vagy módszeres támadás részeként, vagyis annak ideje alatt valósítják meg.

1.3. Az alany szerinti csoportosítás

Az emberiség elleni bűncselekmények elkövetője általában bárki lehet, aki az alannyá válás általános feltételeinek megfelel. E megállapítás alól azonban a Btk. 145. § esetében kivétel tehető.

Az előjáró vagy hivatali vezető felelőssége (Btk. 145. §) alanya ugyanis speciális. A bűncselekmény elkövetője csak

- a) katonai előjáró vagy katonai előjáróként ténylegesen eljáró személy, illetve
- b) vezető beosztású hivatalos vagy külföldi hivatalos személy lehet.

1.4. Az alanyi oldal szerinti csoportosítás

A bűnösség formáit (szándékosság vagy gondatlanság, illetve mindkettő) tekintve megállapítható, hogy az emberiség elleni bűncselekményeket csak szándékosan lehet elkövetni. Ezen belül a népiirtás (Btk. 142. §) és az apartheid (Btk. 144. §) csak egyenes szándékkal valósítható meg.

E két egyenes szándékkal megvalósítható bűncselekmény célzatot is tartalmaz. A Btk. 142. § esetében a célzat valamely nemzeti, etnikai, faji vagy vallási csoport teljes vagy részleges megsemmisítése. A Btk. 144. § vonatkozásában a célzat az emberek valamely faji csoportja által az emberek egy másik faji csoportja feletti uralom megszerzése és fenntartása, illetve a másik faji csoport rendszeres elnyomása.

2. Csoportosítás az üldözhetőség szerint

Az emberiség elleni bűncselekmények közül mindegyik hivatalból üldözendő.

3. Csoportosítás súly szerint

A Btk. XIII. Fejezetébe sorolt bűncselekmények közül alapesetben mindegyik büntett.

4. Csoportosítás a tényállások egymáshoz való viszonya szerint

Az első csoportba azok a bűncselekmények tartoznak, amelyek – a törvényi tényállások alakzatai figyelembe véve – csak alapeseti tényállással rendelkeznek, vagyis minősített és/vagy privilegizált esetük nincs. Ezek a népiirtás (Btk. 142. §) és az emberiség elleni bűncselekmény (Btk. 143. §).

A második csoportba az apartheid (Btk. 144. §) sorolható, ugyanis ennek a deliktumnak – az egyéb apartheid bűncselekményhez képest [Btk. 144. § (2) bekezdése] – minősített esete is van [Btk. 144. § (3) bekezdése].

Az egyéb apartheid bűncselekménnyel kapcsolatban felmerülhet a kérdés, hogy az ott szabályozott elkövetési magatartás a bűncselekmény alap- vagy privilegizált esetének minősül-e. Ez utóbbira utalhat az a körülmény, hogy a törvény az egyéb apartheid bűncselekmény elkövetőjét – a Btk. 144. § (1) bekezdéséhez viszonyítva – enyhébben rendeli büntetni. Mivel az egyéb apartheid bűncselekménynek ugyanakkor minősített esete is van, ezért megítélésem szerint, a Btk. 142. § (2) bekezdésében szabályozott elkövetési magatartás, az enyhébb büntetési tételtől függetlenül alapesetnek tekinthető.²⁰

5. Csoportosítás egyéb szempontok szerint

A Btk. XIII. Fejezetében szereplő bűncselekmények előkészületét a törvény büntetni rendeli [Btk. 142. § (2) bekezdése, Btk. 143. § (2) bekezdése és Btk. 144. § (4) bekezdése].

Értelmező rendelkezéseket tartalmaz a Btk. 143. § (3) bekezdése, illetve a Btk. 144. (5) bekezdése. E szerint, az emberiség elleni bűncselekmény alkalmazásában polgári lakosság elleni átfogó vagy módszeres támadásnak minősül minden olyan magatartás, amely magában foglalja az a Btk. 143. (1) bekezdésben írt cselekmények polgári lakosság elleni sorozatos elkövetését, egy állam vagy szervezet politikájának végrehajtása vagy elősegítése érdekében.

A Btk. 144. (2)–(3) bekezdése alkalmazásában egyéb apartheid bűncselekményen az 1976. évi 27. törvényerejű rendelettel kihirdetett, az apartheid bűncselekmények leküzdéséről és megbüntetéséről szóló, New Yorkban, az Egyesült Nemzetek Szervezete Közgyűlésén, 1973. november 30-án elfogadott nemzetközi egyezmény II. Cikkének a)/(ii), a)/(iii), c), d), e) és f) pontjában meghatározott apartheid bűncselekményeket kell érteni.

²⁰ Vesd össze: Büntetőjog Különös Rész I. kötet, 25. oldal és Kommentár a Büntető Törvénykönyvhöz, 286. oldal.

AZ EMBERIESSÉG ELLENI BÜNCSELEKMÉNYEK VÁZLATA

1. Népirtás (Btk. 142. §)

OBJEKTÍV ELEMOK	
Tárgy	Tárgyi oldal
Jogi tárgy A nemzeti, etnikai, faji vagy vallási csoportokhoz tartozással összefüggésben az egyes személyek biztonságához fűződő társadalmi érdek. A népirtás olyan nemzetközi jogilag tiltott deliktum, amely az egész emberiséget támadja.	Elkövetési magatartás: a) a csoport tagjainak megölése,²¹ b) a csoport tagjainak súlyos testi vagy lelki sérelem okozása,²² c) a csoportot olyan életfeltételek közé kényszerítése,²³ amelyek azt vagy annak egyes tagjait pusztulással fenyegetik, d) olyan intézkedések tétele, amelynek célja a csoporton belül a születések meggátolása, e) a csoportba tartozó gyermek más csoportba elhurcolása.
Elkövetési tárgy Passzív alany: valamely nemzeti, etnikai, faji vagy vallási csoport tagja, illetve az adott csoportba tartozók szélesebb köre.	Eredmény Szituációs ismérvek: az elkövetés helye, ideje, módja, eszköze.

SZUBJEKTÍV ELEMOK	
Alany	Alanyi oldal
Általános alany A népirtás elkövetője bárki lehet, aki az alannyá válás általános feltételeinek megfelel.	Bűnösség A népirtás csak egyenes szándékkal valósítható meg.
Speciális alany	Célzat Valamely nemzeti, etnikai, faji vagy vallási csoport teljes vagy részleges megsemmisítése.

²¹ Vesd össze a Btk. 160. §-ában foglaltakkal (emberölés)!²² Lásd a Btk. 164. § (3) bekezdésének a rendelkezéseit (súlyos testi sértés)!²³ Vesd össze a Btk. 195. §-ában foglaltakkal (kényszerítés)!

Stádiumok

A népirtásra irányuló előkészületet a törvény büntetni rendeli.²⁴

Kapcsolódó jogszabályok:

- a népirtás büntetvényének megelőzése és megbüntetése tárgyában 1948. évi december 9. napján kelt nemzetközi egyezmény kihirdetéséről szóló 1955. évi 16. törvényerejű rendelet,
- a 72/2001. (XI. 7.) OGY határozat a Nemzetközi Büntetőbíróság Statútumának megerősítéséről.

2. Emberiesség elleni bűncselekmény (Btk. 143. §)

OBJEKTÍV ELEMEL	
Tárgy	Tárgyi oldal
Jogi tárgy A lakosság vagy annak egy része elleni átfogó vagy módszeres támadással szembeni védelem biztosításához fűződő társadalmi érdek.	Elkövetési magatartás A Btk. 143. § (1) bekezdésében meghatározott cselekmények, amelyek alapvetően aktív módon valósíthatók meg, de fogalmilag nem kizárt a passzív elkövetés sem.
Elkövetési tárgy Passzív alany: a lakosság vagy annak egy része, illetve politikai, nemzeti, etnikai, kulturális, vallási, nemi vagy más ismerv alapján meghatározható csoport vagy annak tagja.	Szituációs ismérvek Az elkövetés ideje: az elkövetési magatartások csak abban az esetben tényállásszerűek, ha azokat a lakosság elleni átfogó vagy módszeres támadás részeként, vagyis annak ideje alatt valósítják meg.
SZUBJEKTÍV ELEMEL	
Alany	Alanyi oldal
Általános alany A bűncselekmény elkövetője bárki lehet, aki az alannyá válás általános feltételeinek megfelel.	Bűnösség A bűncselekmény csak szándékosan (egyes és eshetőleges szándékkal) valósítható meg.
Speciális alany	Célzat és motívum

²⁴ Btk. 142. § (2) bekezdése.

***Elkövetési magatartás:**

- a) emberölés,²⁵
- b) a lakosságnak vagy annak egy részének olyan életfeltételek közé kényszerítése, amelyek azt vagy egyes tagjait pusztulással fenyegetik,²⁶
- c) a lakosságnak vagy annak egy részének jogszerű tartózkodási helyéről kitelepítése,²⁷
- d) emberkereskedelem elkövetése, vagy kényszermunka végeztetése,²⁸
- e) a passzív alany személyi szabadságtól megfosztása, vagy fogva tartásának jogellenes fenntartása,²⁹
- f) a passzív alany szexuális erőszakra vagy annak eltűrésére, prostitúcióra, magzat kihordására vagy magzatelhajtásra kényszerítése,³⁰
- g) a passzív alannak súlyos testi vagy lelki sérelem okozása,³¹
- h) politikai, nemzeti, etnikai, kulturális, vallási, nemi vagy más ismerv alapján meghatározható csoportot vagy annak tagját a csoporthoz tartozása miatt alapvető jogaitól megfosztása.

Az elkövetési magatartások csak abban az esetben tényállásszerűek, ha a lakosság elleni átfogó vagy módszeres támadás részeként követik el.

Stádiumok

Az emberiesség elleni bűncselekményre irányuló előkészületet a törvény büntetni rendeli.³²

Egyéb rendelkezések

Az emberiesség elleni bűncselekmény alkalmazásában polgári lakosság elleni átfogó vagy módszeres támadásnak minősül minden olyan magatartás, amely magában foglalja az a)–h) pontokban írt cselekmények polgári lakosság elleni sorozatos elkövetését, egy állam vagy szervezet politikájának végrehajtása vagy elősegítése érdekében.

Kapcsolódó jogszabályok:

- az 1988. évi 3. törvényerejű rendelet a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó büntetések vagy bánásmódok elleni nemzetközi egyezmény kihirdetéséről,
- az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában, 1950. november 4-én kelt egyezmény és az ahhoz tartozó nyolc kiegészítő jegyzőkönyv kihirdetéséről rendelkező 1993. évi XXXI. törvény,
- a Strasbourgban, 1987. november 26-án kelt, a kínzás és az embertelen vagy megalázó büntetések vagy bánásmód megelőzéséről szóló egyezmény kihirdetéséről szóló 1995. évi III. törvény,

²⁵ Btk. 160. §.

²⁶ Lásd a Btk. 142. § (1) bekezdés c) pontját!

²⁷ Vesd össze a Btk. 194. §-ában szabályozott személyi szabadság megsértésének tényállásával!

²⁸ Lásd a Btk. 192. § (emberkereskedelem) és a 193. § (kényszermunka) rendelkezéseit!

²⁹ Vesd össze a Btk. 194. § (személyi szabadság megsértése) és a 304. § (jogellenes fogvatartás) rendelkezéseivel!

³⁰ Lásd a Btk. 163. § (magzatelhajtás) és a 197. § (szexuális erőszak) rendelkezéseit!

³¹ Vesd össze a 142. § (19 bekezdés) b) pontjában és a 164. § (3) bekezdésében foglaltakkal!

³² Btk. 143. § (2) bekezdése.

- a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés elleni egyezmény fakultatív jegyzőkönyvének kihirdetéséről szóló 2011. évi CXLI. törvény,
- a 72/2001. (XI. 7.) OGY határozat a Nemzetközi Büntetőbíróság Statútumának megerősítéséről.

3. Apartheid (Btk. 144. §)

OBJEKTÍV ELEMOK	
Tárgy	Tárgyi oldal
Jogi tárgy Az emberek faji elkülönítésének és megkülönböztetésének tilalma. Az apartheid olyan nemzetközi jogilag tiltott cselekmény, amely az egész emberiséget támadja.	Elkövetési magatartás Valamely faji csoport vagy csoportok tagjainak megölése. ³³ Valamely faji csoportot vagy csoportokat olyan életkörülmények közé kényszerítése, amelyekkel a csoport, illetve a csoportok teljes vagy részbeni fizikai megsemmisítésére törekszik. Egyéb apartheid bűncselekmény elkövetése.
Elkövetési tárgy Passzív alany: faji csoport vagy csoportok tagjai.	Eredmény Szituációs ismérvek: az elkövetés helye, ideje, módszere, eszköze.
SZUBJEKTÍV ELEMOK	
Alany	Alanyi oldal
Általános alany A bűncselekmény elkövetője bárki lehet, aki az alannyá válás általános feltételeinek megfelel.	Bűnösség Az apartheid csak egyenes szándékkal valósítható meg.
Speciális alany	Célzat Az emberek valamely faji csoportja által az emberek egy másik faji csoportja feletti uralom megszerzése és fenntartása, illetve a másik faji csoport rendszeres elnyomása.

³³ Lásd a Btk. 160. § (emberölés) rendelkezéseit!

Minősített eset

Ha az egyéb apartheid bűncselekmény súlyos következményekre vezet.³⁴

Stádiumok

Az apartheidre irányuló előkészületet a törvény büntetni rendeli.³⁵

Egyéb rendelkezések

Egyéb apartheid bűncselekményen az 1976. évi 27. törvényerejű rendelettel kihirdetett, az apartheid bűncselekmények leküzdéséről és megbüntetéséről szóló, New Yorkban, az Egyesült Nemzetek Szervezete Közgyűlésén, 1973. november 30-án elfogadott nemzetközi egyezmény II. Cikkének a)/(ii), a)/(iii), c), d), e) és f) pontjában meghatározott apartheid bűncselekményeket kell érteni.³⁶

Kapcsolódó jogszabályok:

- a népiirtás büntetvényének megelőzése és megbüntetése tárgyában 1948. évi december 9. napján kelt nemzetközi egyezmény kihirdetéséről szóló 1955. évi 16. törvényerejű rendelet,
- az apartheid bűncselekmények leküzdéséről és megbüntetéséről szóló, New Yorkban, az Egyesült Nemzetek Szervezete Közgyűlésén, 1973. november 30-án elfogadott nemzetközi egyezmény kihirdetéséről rendelkező 1976. évi 27. törvényerejű rendelet,
- a 72/2001. (XI. 7.) OGY határozat a Nemzetközi Büntetőbíróság Statútumának megerősítéséről.

4. Előjáró vagy hivatali vezető felelőssége (Btk. 145. §)

OBJEKTÍV ELEMOK	
Tárgy	Tárgyi oldal
Jogi tárgy Az emberiség békéjének, illetve a nemzeti, etnikai, faji és vallási csoportokhoz tartozással összefüggésben az egyes személyek biztonságának megóvásához fűződő társadalmi érdek.	Elkövetési magatartás A Btk. 145. §-ban meghatározott elkövetési magatartások, amelyeket kifejezetten mulasztással lehet megvalósítani (lásd a lenti törvényi tényállást).
Elkövetési tárgy: A Btk. 142–144. §-okban meghatározott passzív alanyok.	Szituációs ismérvek: az elkövetés helye, ideje, módszere, eszköze.

³⁴ Btk. 144. § (3) bekezdése.

³⁵ Btk. 144. § (4) bekezdése.

³⁶ Btk. 144. § (5) bekezdése.

SZUBJEKTÍV ELEMEEK	
Alany	Alanyi oldal
Általános alany	Bűnösség A bűncselekmény szándékosan (egyeses vagy eshetőleges szándékkal) valósítható meg.
Speciális alany a) katonai előjáró vagy katonai előjáróként ténylegesen eljáró személy, b) vezető beosztású hivatalos vagy külföldi hivatalos személy.	Célzat Motívum

145. § Az e fejezetben meghatározott bűncselekmény elkövetőjével azonosan felel

a) a katonai előjáró vagy katonai előjáróként ténylegesen eljáró személy is (e § alkalmazásában a továbbiakban együtt: előjáró), ha a tényleges alárendeltsége és ellenőrzése vagy tényleges hatalma és ellenőrzése alá tartozó személy követett el az e fejezetben meghatározott bűncselekményt, és e bűncselekmény elkövetéséről vagy annak előkészületéről az előjáró tudott, vagy az adott körülmények alapján tudnia kellett volna, és nem tette meg a bűncselekmény megakadályozásához szükséges, hatáskörében álló intézkedéseket, vagy haladéktalanul nem tett feljelentést azt követően, hogy a bűncselekmény elkövetéséről tudomást szerzett;

b) az a) pont alá nem tartozó vezető beosztású hivatalos vagy külföldi hivatalos személy (a továbbiakban e § alkalmazásában:

hivatali vezető) is, ha a tényleges hatalma és ellenőrzése alá tartozó személy (e § alkalmazásában a továbbiakban: alárendelt) követett el az e fejezetben meghatározott bűncselekményt, annak következtében, hogy felette nem gyakorolt megfelelő ellenőrzést, ha

ba) tudta, hogy alárendeltje ilyen bűncselekményt követett el vagy készít elő, vagy tudatosan figyelmen kívül hagyta az egyértelműen erre utaló körülményeket,

bb) a bűncselekmény a tényleges feladat- vagy hatáskörébe tartozó tevékenységet érintett, és

bc) nem tett meg a hatáskörében álló minden szükséges és indokolt intézkedést annak érdekében, hogy megakadályozza elkövetését, vagy haladéktalanul nem tett feljelentést azt követően, hogy a bűncselekmény elkövetéséről tudomást szerzett.

Kapcsolódó jogszabályok:

- Btk. 459. § (1) bekezdés 11. és 13. pontja,
- a 72/2001. (XI. 7.) OGY határozat a Nemzetközi Büntetőbíróság Statútumának megerősítéséről.

FORRÁS- ÉS IRODALOMJEGYZÉK

1. Blaskó Béla – Langó Katalin: Különös Részi Szemléltető Táblák a büntető anyagi jog köréből (Rendőrtiszt Főiskola, Budapest, 1989).

2. Blaskó Béla (szerk.): Büntetőjog Különös Rész I. kötet (Rejtjel Kiadó, Budapest, 2013).
3. Btk. XIII. Fejezetéhez fűzött indokolás [<http://www.complex.hu/> – CompLex jogtár adatbázisa (Wolters Kluwer CompLex Kiadó, Budapest, 2013)].
4. Karsai Krisztina (szerk.): Kommentár a Büntető Törvénykönyvhöz (CompLex Kiadó, Budapest, 2013).
5. Kovács Gyula: A Büntető Törvénykönyv Különös Részének vázlata I. (Btk. X–XV. fejezet); A Büntető Törvénykönyv Különös Részének vázlata II. (Btk. XVI–XVIII. fejezet), Rejtjel Kiadó, Budapest, 2002 és 2003.